

Bargieł, Barbara

Nowe znaleziska wyrobów kamiennych z województwa lubelskiego

Archeologia Polski Środkowowschodniej 10, 199-202

2008

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Barbara Bargieł

Nowe znaleziska wyrobów kamiennych z województwa lubelskiego

Do Instytutu Archeologii UMCS w Lublinie trafiły kolejne informacje dotyczące dwóch luźnych zabytków kamiennych znalezionych na terenie województwa lubelskiego.

Materiały

Pan Roman Fiut udostępnił do opracowania zabytek znaleziony na polu Jana Fiuta, we wschodniej części wsi Targowisko, gm. Zakrzew, pow. lubelski.

Jest to fragment przedmiotu (*motyki* lub *młotka*) wykonanego ze skały drobnokrystalicznej w końcowej fazie użytkowanego jako rozcieracz, na co wskazuje wtórnie zagładzona powierzchnia w miejscu pęknięcia (wskutek użytkowania?). W rzucie płaszczyznowym zachowana część zbliżona jest do połówki owalu, o szeroko zaokrąglonym obuchu. W obrysie bocznym jedna z płaszczyzn (strona grzbietowa?) jest lekko łukowata, przeciwległa – płaska z niewielkim wklęśnięciem. W przekroju poprzecznym nawiązuje do spłaszczonego jednostronnie koła. Zachowane wymiary: długość 6,4 cm; szerokość w miejscu złamania 4,2 cm; maksymalna grubość 3,4 cm, przekrój w miejscu złamania: 4,6 x 3,6 cm (ryc. 1).

W posiadaniu p. Bogdana Kielbasy – członka Towarzystwa Przyjaciół Żółkiewki – znajduje się siekiera krzemienista znaleziona w bliżej nieokreślonym czasie (i okolicznościach) w okolicach Żółkiewki, pow. krasnostawski.

Jest to masywny okaz *siekiera* wykonanej z surowca kredowego – matowego, szarego plamistego (najprawdopodobniej krzemienia rejowieckiego). Gładzona jest na całej powierzchni, łącznie z bokami i obuchem. Nieznacznie uszkodzone ostrze – mocno łukowate, na którym podjęto próbę rdzeniowania od-

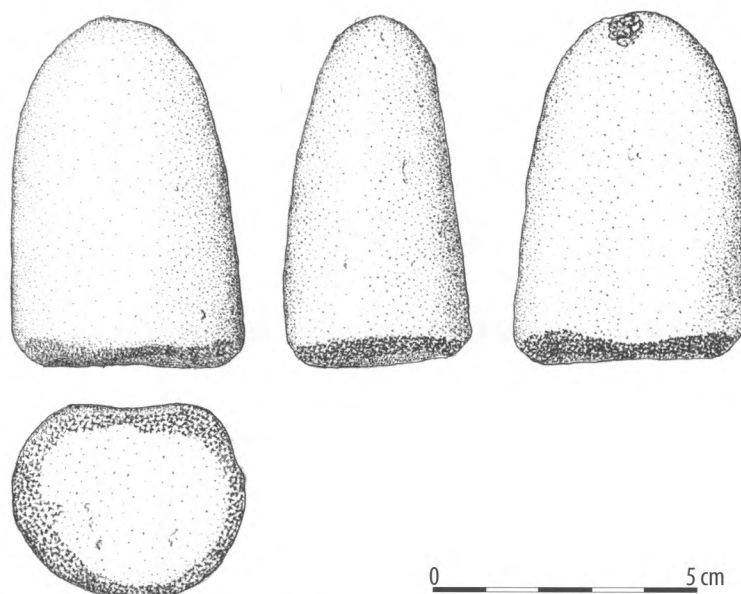
łupkowego wykazuje bardzo wyraźne ślady wyświecenia (intensywniejszego niż w pozostałych częściach). W zarysie płaszczyznowym jest trapezowata z bardzo lekko centralnie wypukłymi bokami. W rzucie bocznym siekiera jest klinowato-wypukła, w przekroju poprzecznym grubosoczewkowato-owalna. Bardzo regularny płaski obuch jest kształtu „podtrójkątnego”. Wymiary: długość 13,7 cm; szerokość ostrza 7,7 cm; maksymalna grubość 4,3 cm (ryc. 2).

Analiza

Fragmentaryczny stan zachowania pierwszego zabytku nie pozwala na zrekonstruowanie pierwotnego kształtu, co uniemożliwia jednoznaczne określenie jego przynależności kulturowo-chronologicznej. Biorąc pod uwagę spłaszczenie jednej z powierzchni, możemy mieć do czynienia z formą motyki (częścią obuchową?). Z kolei masywność zbliża tę formę do młotka, przy czym lekko wklęsła spłaszczona powierzchnia może być efektem wtórnym. Niezależnie od sposobu rekonstrukcji narzędzia – motyki czy młotka – jego chronologię należy odnieść najprawdopodobniej do młodszej epoki kamienia lub epoki brązu.

Siekiera, ze względu na swe wymiary, zwłaszcza szerokość i grubość nawiązuje do tzw. siekier „poduchowatych”. Okazy takie są charakterystyczne dla I okresu epoki brązu. Na terenie Lubelszczyzny znamy je przede wszystkim ze znalezisk luźnych. Niemniej pojedyncze tego typu narzędzia stwierdzono zarówno w materiałach kultury strzyżowskiej, jak i mierzanowickiej. Zasięg pierwszej z kultur na za-

Ryc. 1. Targowisko, pow. lubelski. Fragment kamiennego młotka (lub motyki?). Rys. M. Krzemiński.

Fig. 1. Targowisko, Lublin district. Fragment of stone hammer (or hoe?). Drawn by M. Krzemiński.

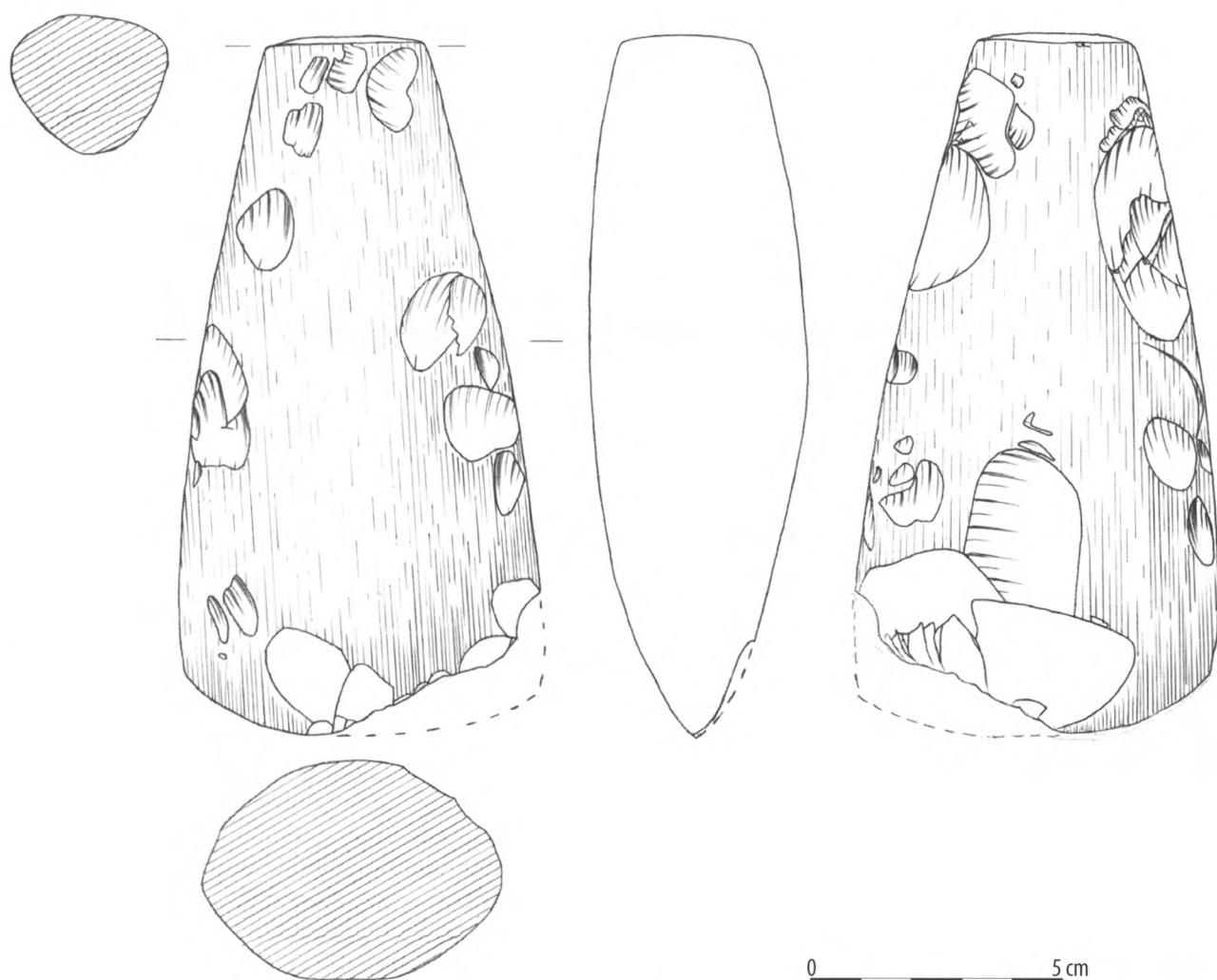
chodzie sięga linii Wieprza, nieznacznie go przekraczając w okolicach Krasnegostawu. W jej inwentarzach odnotowano dotychczas siekiery produkowane z importowanego surowca wołyńskiego (por. B. Bargieł, J. Libera 2005, s. 199). Na Lubelszczyźnie wystąpiły tylko na jednym cmentarzysku w Raciborowicach-Kolonii, pow. chełmski, stan. I i II (H. Wróbel 1988, ryc. 10; Z. Ślusarski, M. Ślusarska-Polańska 1989, ryc. 5: 4; M. Polańska 1994, tabl. XI: 5, 6).

W kulturze mierzanowickiej na terenie Wyżyny Sandomierskiej (np. Złota, Mierzanowice – w pow. opatowskim) spotyka się głównie siekiery owalne i „poduchowate” wykonane z krzemienia pasiastego (J. Bąbel 1987, np. ryc. 56: 10; 59: 1; 83: 12; 375: 12; 380: 1). Jeżeli faktycznym miejscem znalezienia jest rejon Żółkiewki, wówczas jej koneksje z materiałami „mierzanowickimi” są jak najbardziej uzasadnione. I mimo braku w tym rejonie stanowisk kultury mierzanowickiej, analizowany okaz pod względem gabarytów jak i samej stylistyki wydaje się wiązać z tą właśnie kulturą.

Po lewej stronie Wieprza, w zachodniej części Wysoczyzny Giełczewskiej znaleziska z I okresu epoki brązu należą do rzadkości. Wymienić tu należy wielokulturowe stanowisko nr 3 w Łopienniku Dolnym, pow. krasnostawski, na którym znaleziono m.in.

fragmenty ceramiki kultury mierzanowickiej (A. Zakościelna, J. Gurba 1991, s. 13), ale i materiał kultury strzyżowskiej (tychże 1992, s. 3) z bogatym inwentarzem krzemiennym, w tym z płaskimi siekierami dwuściennymi wykonanymi z surowca miejscowego (tj. rejowieckiego), z których część może być wiązana z osadnictwem „mierzanowickim”. Z innych odkryć wymienić należy przede wszystkim dwa naczynia z Czernięcina, pow. biłgorajski (B. Bargieł 1991, ryc. 4: 1, 2; s. 110, 112), które Jerzy Głosik (1968, s. 28) zaliczył do wyróżnionego przez siebie tzw. typu czernięcińskiego. Z kulturą mierzanowicką związane są ponadto trzy egzemplarze płoszczy z surowca wołyńskiego, w tym dwa pochodzące zapewne ze zniszczonych grobów z Zaporza, pow. zamojski (J. Libera 2001, s. 144, 148, 152; B. Bargieł, J. Libera 2006, s. 6) oraz siekiera z krzemienia wołyńskiego znaleziona w zniszczonym obiekcie tej kultury w Radechnicy, pow. zamojski (J. Głosik 1983, s. 250, ryc. 29: b). Z luźnych znalezisk należy wymienić ponadto okazy odkryte w okolicach Turobina, pow. biłgorajski (B. Bargieł, J. Libera 1990, ryc. 6: b, d).

Znalezisko z okolic Żółkiewki jest więc kolejnym punktem osadniczym stanowiącym przyczynek do poznania osadnictwa I okresu epoki brązu, przede wszystkim kultury mierzanowickiej.

Ryc. 2. Żółkiewka – okolice, pow. krasnostawski. Siekiera krzemienista. Rys. M. Krzemiński.

Fig. 2. Vicinity of Żółkiewka, Krasnostaw district. Flint axe. Drawn by M. Krzemiński.

Literatura

- Bargieł Barbara
 1991 *Badania nad I okresem epoki brązu na Lubelszczyźnie*. W: *Schyłek neolitu i wczesna epoka brązu w Polsce środkowowschodniej (materiały z konferencji)*, red. J. Gurba. Lublin, s. 103-134. *Lubelskie Materiały Archeologiczne* 6.
- Bargieł Barbara, Libera Jerzy
 1990 *Dwie kolekcje zabytków archeologicznych z okolic Beszowej i Turobina*. W: *Lubelskie materiały archeologiczne*, red. J. Gurba. Lublin, s. 113-150. [*Lubelskie Materiały Archeologiczne* 3].
- 2005 *Kultura strzyżowska na Lubelszczyźnie w świetle znalezisk grobowych*. W: *На пошану Софії Станіславівни Березанської (збірка науових праць)*, red. В. В. Отрощенко и другой. Київ, s. 197-211.
- 2006 *Zespoły grobowe z krzemiennymi płoszczami w Małopolsce i na Wołyniu*. *Wiadomości Archeologiczne* 57 (2004-2006), s. 3-27.
- Bąbel Jerzy
 1987 *Obrządek pogrzebowy we wczesnym okresie epoki brązu na Wyżynie Opatowskiej* (maszynopis pracy doktorskiej przechowywany w Instytucie Archeologii UMCS w Lublinie).
- Głósik Jerzy
 1968 *Kultura strzyżowska*. *Materiały Starożytne* 11, s. 7-114.
- 1983 *Katalog Pogotowia Archeologicznego za lata 1973-1976*. *Materiały Starożytne i Wczesnośrednio-wieczne* 5, s. 229-263.

- Libera Jerzy
2001 *Krzemienne formy bifacjalne na terenach Polski i zachodniej Ukrainy (od środkowego neolitu do wczesnej epoki żelaza)*. Lublin.
- Polańska Marta
1994 *Badania na stan. 2 i 4 w Raciborowicach Kolonii, gm. Białopole*. W: Informator o badaniach archeologicznych w województwie chełmskim w 1987-1988 roku. Nr 3, red. A. Bronicki, S. Gołub, W. Mazurek. Chełm, s. 18-19.
- Ślusarski Zygmunt, Ślusarska-Polańska Marta
1989 *Badania stanowisk kultury strzyżowskiej w Raciborowicach Kolonii, woj. Chełm, w latach 1956, 1958 i 1959*. Sprawozdanie Archeologiczne 40, s. 167-196.
- Wróbel Halina
1988 *Najważniejsze odkrycia archeologiczne w Polsce środkowowschodniej w 1988 r. Katalog wystawy*. Lublin.
- Zakościelna Anna, Gurba Jan
1991 *Badania ratownicze na terenie gminy Łopiennik Górny w województwie chełmskim*. W: Sprawozdania z badań terenowych Katedry Archeologii UMCS w roku 1991, red. J. Gurba. Lublin, s. 3-17.
- 1993 *Badania wykopaliskowe w Łopienniku Dolnym na stan. 3, woj. chełmskie*. W: Sprawozdania z badań terenowych Katedry Archeologii UMCS w roku 1992, red. J. Gurba. Lublin, s. 3-8.

New finds of stone artefacts from the Lublin voivodship

/summary/

The Institute of Archaeology, Maria Curie-Skłodowska University was asked to examine two privately owned stone artefacts. The first one is a fragment of a hammer (or hoe?) found in the village of Targowisko, Lublin district (Fig. 1), made from fine-crystaline rock. The object should be associated with the younger period of the Stone Age or the Bronze Age.

The other one is a massive specimen of a lenticular axe made from the local Rejowiec flint, found near the village of Żółkiewka, Krasnystaw district (Fig. 2). Its size, style and the place where it was found suggest that it might be connected with the Mierzanowice culture from period I of the Bronze Age; the culture has not been thoroughly investigated in the Lublin region.

Dr Barbara Bargiel
Instytut Archeologii UMCS w Lublinie
Pl. M. Curie-Skłodowskiej 4
20-031 Lublin